

3 GEOGRAFIE

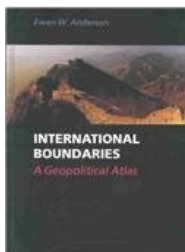
LEESWIJZER

1

World Boundaries Series, 5 dln., 1994-.

Door de International Boundaries Research Unit (IBRU) uitgegeven reeks gevalstudies (*Global Boundaries, The Middle East and North Africa, Eurasia, The Americas, Maritime Boundaries*). Daarin komt telkens ook de geschiedenis van de politieke grens aan bod.

Anderson (E.W.), *International Boundaries: A Geopolitical Atlas*, New York, 2003.

Een atlas waarin alle contemporaine land- en zeegrenzen aan bod komen, met een geopolitieke situatieschets voor elk land, een beschrijving van de verdragen ter zake en gedetailleerde kaarten.

International Boundary Studies, 175+2 extra nrs., Washington, 1961-1985.

Een reeks gevallen-studies opgesteld door het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, met voor elke internationale grens een beknopt overzicht van de geschiedenis, een beschrijving, bibliografie, kaarten enz.

Ze werden online gepubliceerd door de Florida State University Law Library:
<<http://www.law.fsu.edu/library/collection/limitsinseas/numericalibs-template.html>>.

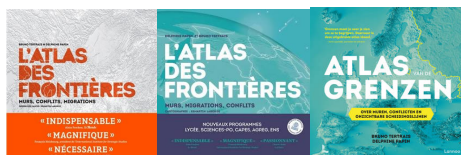
2

Tertrais (B.) & Papin (D.), *Atlas van de grenzen. Over muren, conflicten en onzichtbare scheidingen*, Tielt, 2023.

Met kaarten van X. Laborde; vertaling van: B. Tertrais, Papin (D.) (met kaarten van X. Laborde), *Atlas des frontières. Murs, conflits, migrations*, Paris, 2016 (2021).

Heel bevattelijk en grafisch mooi op kaart gebracht overzicht van (actuele) grenzen (vnl. tussen staten) in de wereld. Het boek telt vijf delen, beginnende met (I *Geërfde grenzen*) diverse historische insteken (incl. info over de grenzen van Europa en intra-Europese culturele en andere scheidslijnen), gevolgd delen over resp.

zeegrenzen, incl. het Noordpoolgebied en riviergrenzen (deel II) en grensmuren en migratie (deel III), een deel (IV) over "*Speciale grenzen*" (w.o. de 'ingewikkeldste' grens, de datumgrens, Antarctica) en één (V) over betwiste grenzen, inclusief de

Russische aanspraak op (delen van) Oekraïne; het boek wordt o.m. besloten met een prognose ("*De mooie toekomst van grenzen*").

Centennia.

www.clockwk.com

Engelstalige historische atlas voor Europa en het Midden-Oosten met ca. 9000 grenswijzigingen vanaf het jaar 1000 tot nu. De enige atlas die specifiek focust op de grensgeschiedenis (informatie in kaartvorm inzake de grensgeschiedenis is – die te vinden in de algemene historische atlassen niet te na gesproken – inderdaad schaars).

Territorial Change 1816-2008.

Direct Contiguity, 1816-2006.

<<http://www.correlatesofwar.org/>>

Datasets van het *Correlates of War*-project.

Borders International. Borders/ Boundaries/ Maps and more...

<https://bordersinternational.wordpress.com/> [accessed 07-05-2023]

Blog rond de eigenaardigheden van actuele grenzen.

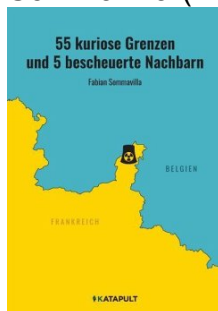
Borderbase <www.nicolette.dk/borderbase>.

Niet-wetenschappelijke referentiedatabank van Jesper Nielsen; met foto's, nieuws en veel meer nog over de actuele grenzen.

www.geosite.jankrogh.com.

Samengesteld door Jan Krogh, een 'grens-anorak'. Met allerlei lijsten betreffende grenzen op: <<http://geosite.jankrogh.com/borders/borders.htm>>

Sommavilla (F.), *55 kuriose Grenzen und 5 bescheuerte Nachbarn*, Greifswald, 2021.

Onderhoudende publicatie vol wetenswaardigheden over bestaande staatsgrenzen, zoals: wat zijn de tien kortste of over een hotel dat op de Zwitsers-Franse grens staat. De Tiroler rapper (ja, die bestaan) Nenda schreef *Borders* naar aanleiding van het boek: <<https://www.youtube.com/watch?v=iTZIBzetZiE>>.

Nikolić (Z.), *The atlas of unusual borders. Discover intriguing boundaries, territories and geographical curiosities*, Glasgow, 2019.

Beschrijving van enclaves, exclaves, pene-enclaves [=territoria die fysisch afgescheiden zijn van het thuisland, maar toch kunnen bereikt worden zonder een ander land te doorkruisen, bijv. Alaska], en andere merkwaardige grenzen; o.a. Baarle, maar ook veel minder bekende eigenaardigheden op staats(- en continentale) grenzen.

Boundary & Territory Briefings, Durham, 1(1), 1994 - 3(8), 2002.

Bevat 24 casestudies en algemeen-technische bijdragen.

Biger (G.) o.r.v., *The Encyclopedia of International Boundaries*, New York, 1995.

Geeft per staat en afhankelijk gebied een beknopte beschrijving van de internationale landgrenzen (geen zee grenzen), telkens eerst geografisch, dan historisch, en tenslotte een korte schets van de actuele situatie (o.a. grenstwissen), met kaarten en soms foto's; er is ook een beknopte (vooral Engelstalige) bibliografie, een glossarium en een register van grensverdragen, namen van grenslijnen, berggrenzen (resp. ketens en toppen), grensmeren en –rivieren: is echter vaak niet correct!.

3

STATEN

Truhart (P.), *Historical dictionary of States-Lexikon der historischen Staatennamen*, München-New Providence-London-Paris, 1996.

Exhaustief overzicht van de (ca. 7.500) politiek-georganiseerde territoriale eenheden (het net wordt wijd gegooid) die de afgelopen 5.000 jaar bestaan hebben.

How many countries are there in the world?

<<https://www.worldometers.info/geography/how-many-countries-are-there-in-the-world>> (2020-06-08).

Independent states of the world, Washington DC, 2011

<https://www.state.gov/independent-states-in-the-world/> [accessed 31/05/2025]

Lijst door het VS Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Dependencies and areas of special sovereignty, Washington DC

<https://www.state.gov/dependencies-and-areas-of-special-sovereignty/> [accessed 31/05/2025]

Lijst door het VS Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Verdwenen staten

Berge (B.), *Nowherelands. An atlas of vanished countries, 1840-1975*, London, 2017 (vertaling van *Landene som forsvant, 1840-1970*, Oslo, 2016).

Postzegels vormen de leidraad om territoria (niet noodzakelijkerwijze landen of staten) die ondertussen niet meer (als zodanig) bestaan, op te lijsten. Met telkens een korte historiek en vooral veel anecdotiek.

Davies (N.), *Vergeten koninkrijken. De verborgen geschiedenis van Europa*, Antwerpen, 2012 (vertaling van *Vanished kingdoms. The history of half-forgotten Europe*, London, 2011).

Beschrijft (ook soms de grenzen van) enkele van de 'verdwenen' staten.

Defoe (G.), *An atlas of extinct countries. The remarkable (and occasionally ridiculous) stories of 48 nations that fell off the map*, London, 2020.

Een nog ludiekere versie van Berge's concept (cf. supra) over niet-meer bestaande landen en territoria.

Former countries in Europe after 1815.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Former_countries_in_Europe_after_1815>

Middleton (N.), *An atlas of countries that don't exist. A compendium of fifty unrecognised and largely unnoticed states*, London, 2015.

Over niet (meer) bestaande staten (c.q. grenzen), m.b. vijftig gebieden die, om uiteenlopende redenen, erkend hadden willen/kunnen zijn als staat. De auteur beschrijft (op pp. 16-17) grenzen als de 'huid' van staten, de rand van de territoriale controle. Ze definiëren in de fysische betekenis een landen spelen daardoor een belangrijke rol in de constructie van de identiteit van de staat. Dat is dan ook de reden dat vele internationale grenzen zwaar versterkt en goed bewaakt zijn. Maar niets is in steen uitgehouwen, niets is voor altijd, ook staten niet: de geschiedenis is bezaaid met landen die verdwenen zijn. Maar evenzeer zijn er de laatste 50 jaar veel meer nieuwe staten gecreëerd dan verdwenen.

HULPMIDDELEN

Lexica

Als hulpmiddel voor het volgen van de ontwikkeling, bestaat er een hele reeks zakboekjes die, vaak per staat geklasseerd, naast een kaart ook min of meer uitvoerige basisgegevens over de staat bijvoegen (er verschijnen regelmatig updates van vele van de hierna vermelde werken: de aangegeven data en nummers van uitgave zijn dan ook niet noodzakelijkerwijze de allerlaatste versie, maar van de geraadpleegde versie).

Bartholomew Mini World Factfile, Edinburgh, 1993.

The Cambridge Factfinder, Cambridge, 1993-.

The Economist Pocket World in Figures, London, 2013.

Encyclopédie de l'Etat du Monde. Histoire-Economie-Géopolitique, Paris, 2006 (CD-rom).

L'Etat du monde. Annuaire économique et géopolitique mondial, Paris, 1981-.

Kosmos Pocket Wereld Landen Lexicon, Utrecht-Antwerpen, 1997.

The Times Guide to the Nations of the World. History. Politics, geography, statistics, maps and flags, London, 1994.

Webster's New International Atlas, London, 2004.

The World Almanac and Book of Facts, New York, 1868-.

The World Guide, Oxford, 1995-.
Anti-globalistische publicatie.

Thematische atlassen

In de 21^e eeuw zullen atlassen volgens de politiek-geograaf Peter Taylor de door de globalisering veroorzaakte verandering van de sociale ruimte weerspiegelen, van de 'space of places' (de wereld bestaande uit landen en landsgrenzen) naar een 'space of flows' (de wereld als een complex netwerk van wereldsteden): de atlas van de toekomst zal niet alleen landsgrenzen weergeven, maar vooral diagrammen, schema's en grafieken van de stromen tussen de verschillende wereldsteden¹.

Grand Atlas 2026, Paris, 2025.

O.r.v. Frank Tétart

Atlas géopolitique mondial 2025, Paris, 2024.

O.r.v. A. Bautzmann en L. Margueritte

Anderson (E.), *An Atlas of World Political Flashpoints: A Sourcebook of Geopolitical Crises*, London, 1993.

L'Atlas du Monde Diplomatique, Paris, 2006.

Atlasencyclopédie, Lisse, 1999.
Vertoont een (vrij groot) aantal fouten.

Chaliand (G.) & Rageau (J.-P.), *Atlas stratégique. Géopolitique des rapports de forces dans le monde*, s.l. (Paris), 1991.

¹ Atlas van de toekomst toont stromen tussen wereldsteden, in: *Campuskrant*, 24 november 2004, 5.

Christophe (A.J.), *The Atlas of States: Global Change 1900-2000*, Chichester, 1999.

Cottaruzza (A.), *Atlas des guerres et conflits. Un tour du monde géographique*, Paris, 2017.

Atlas inzake hedendaagse internationale conflicten, grensconflicten inclus – in het kader van de polemologische inhaalbeweging die de Franse politiek-geografen maken (ten opzichte van hun Angelsaksische collega's).

Keegan (J.) & Wheatcroft (A.), *Zones of conflict. An Atlas of Future Wars*, London, 1986.

Kidron (M.) & Segal (R.) o.r.v., *Addition and Division*, in: *The State of the World Atlas*, London, 1995, 122-131.

Historische kaart van alle huidige staten ingekleurd volgens ouderdom en op pp. 124-131 een lijst van de lengte van de staatsgrenzen.

Lacoste (Y.), *Atlas Géopolitique*, Paris, 2007.

Geografische atlassen

Brucker (A.), *Atlas van de wereld*, 2003.

Collins Complete World Atlas, Glasgow, 2005.

Kindersley (D.) o.r.v., *DK Millenium World Atlas*, 2000.

The Oxford Hammond Atlas of the World, Oxford, 1993.

Schneider (C.) & Brucker (A.), *Atlas van de wereld*, 2006.

The Times Universal Atlas of the World, London, 2012².

(Er zijn ook kleinere uitgaven: *The Times Comprehensive Atlas of the World*, London, 2014¹⁴; *The Times Concise Atlas of the World*, London, 2013¹³; *The Times Compact Atlas of the World*, London, 2013⁶; *The Times Mini Atlas of the World*, London, 2012⁵).

Universal Atlas of the World, London, 2005.

Zakatlassen

The Book of The World, New-York, 1998.

Rekacewicz (Ph.), *Atlas de poche. Atlas du monde*, s.l., 1996.

Periodieken

Ook specifieke periodieken over grenzen zijn zeldzaam

The Boundary & Security Bulletin, Durham, 1993-2002, de nieuwsbrief *Borderlines*, Durham, 2001- en het *Journal of Borderlands Studies*, Victoria (Canada), 1986-.

Raadpleeg daarom ook regelmatig de politiek-geografische periodieken, zoals:

Political Geography Quarterly, Newcastle, 1981-, voortgezet als *Political Geography*;

of de geopolitieke tijdschriften:

L'Espace Politique, 2007-.

Elektronisch journaal van de Universiteit van Reims.

Geopolitics and International Boundaries, London, (vanaf 1998) *Geopolitics*.

Géopolitique, Paris, 1982-.

Hérodote, Paris, 19xx-

Gesticht en geleid door Yves Lacoste.

Limes. Rivista italiana di geopolitica, Roma, 1993-.

Zeitschrift für Geopolitik, Berlin, 1923-1944, 1951-.

Was hét leidende tijdschrift inzake geopolitiek, dat na een mislukte poging van Kurt Vowinkel, dezelfde uitgever als voordien, om ook na de oorlog succes te boeken onder dezelfde titel, evolueerde naar een algemeen tijdschrift voor politiek en bestuurskunde.

Instituten

Association for Borderland Studies (ABS) (<www.absborderlands.org>).

Centre for International Borders Research.

Verbonden met de Queens University in Belfast (www.qub.ac.uk/ss/ssp/cibr).

Geopolitics & International Boundaries Research Centre (GRC) SOAS.

www.soas.ac.uk/centres/GRC

Van de University of London.

International Boundaries Research Unit (IBRU)-Centre for Border Research.

Het toonaangevend instituut voor de studie van grenzen, verbonden met de Universiteit van Durham (Engeland). Het voert regelmatig grensonderzoek uit in opdracht van staten, vaak voor de bepaling van maritieme grenzen (<www.dur.ac.uk/ibru>).

*Institut International de Géopolitique; Observatoire européen de géopolitique (OEG),
Lyon.*

- 1 standaard- en overzichtswerken (inhoudelijke volgorde)
- 2 andere algemene en historische werken (chronologische volgorde)
- 3 detail- of gevalstudies (alfabetische volgorde)